

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadványban átvéve:
 Egyszerűsége... 16 kor.
 Helyben kifizetésre:
 Egyszerűsége... 20 kor.
 Földre postán szállítva:
 Egyszerűsége... 24 kor.
 Helyben kifizetésre... 6.

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és
 Karoly utáni napok kivételével.
 Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 5.
 A szerkesztőség kizárólag visszajáró
 vagy megrendésre nem vállalkozhat.
 Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalban intézendők.
 Magyar posta-ár 3. szám.

NAGYVÁRAD, május 2.

Kurucz szív, lojális érzés.

A magyar ember lojalitása és lángoló szabadságszeretete egyformán ismeretes világszerte. A »Moriamur!« és az »Eburakó!« e két történelmi szállóige foglalja dióhéjba a magyarság politikai érzelmeinek két határát.

A két határ állandóan meg van lelkünkben s mikor az egyik felé közeledünk, sohasem tudjuk teljesen feledni a másikat.

A legaulikusabb magyar is egy kevéssé mindig kurucz s Petur bán lázadó vére lecsillapul a király nevének pusztá említésére.

A hányszor a magyar ember királyáért sikra szállt, mindig a legelső magyart védte benne, a kinek megvédése a nemzeti becsület kérdése első sorban s a király legharciasabb védői is tiltakozva emelték pajzsukat a nemzet melle elé, ha a hatalom nyilait arra irányultak.

Viszont a mikor a magyar nemzet forradalmat csinált, soha sem lett abból rémuralom.

Ellenkezőleg, minden magyar forradalom, kezdve Aba Sámueltól egészen 1848-ig, vagy királyválasztásban csucsozott ki, vagy legalább a felé tört. Királyválasztották Aba Sámuel, I. Bélát, Kis Károlyt, Mátyást, Bethlen Gábort,

szuverén fejedelemmé II. Rákóczi Ferenczet, sőt 1849-ben is az új királyválasztás adott sok gondot. A magyar ember nem tudta hazáját a korona fénye nélkül elképzelni soha.

Ezért kellett volna már réges régen rájönnie az uralkodó családnak arra, hogy Magyarországon a forradalmak emlékeit nem kell elhantolni, mert hiszen azokkal a lojalitás emlékeiből is igen sokat sirba temetnek. Az 1848—49-re vetett fátyol elfödne a 48-iki törvények szentesítése által okozott lojális felbuzdulás emlékezetét is s a ki a honvédeket feledtetni akarná, az kitörölné emlékezetünkben a kitörő lelkesedést is, a mely akkor támadt, mikor a király a koronázási ajándékot az elaggott honvédek fölsegítésére szánta.

A multaknak nagy mulasztásait hozta helyre az a királyi kézirat, mely II. Rákóczi Ferencz hamvainak hazahozatalát rendelte el. A királyi korona hideg glóriájába belevegyült egy kéve napsugár s ez a sugárkéve meleget árasztott mindenfelé, a hol eddig csak a fényt csodálták.

Ez a napsugár a kurucz világnak, a magyar szabadságszeretet világának egész melegét árasztotta szét — legfelsőbb helyről.

S minő lelkesedés egyszerre az egész országban!

Járt már a király Budapesten elégszer, de talán a koronázás óta nem fogadták olyan lelkesedéssel, mint tegnap.

Szívünkhöz szólt, szívünkkel üdvözlöljük.

A lobogók, a riadó éljenek, az ujjongó sokaság mind azt jelentették: végre egy nagy lépéssel közeledtünk ahhoz, hogy nemzet és király nemcsak szóban, hanem szívben is megértsék egymást.

Ne rontsuk most ezt az ünnepet azal, hogy egyes gyanakvók sárnga szemüvegén át nézzük a világot, a kik a drága fejedelmi hamvak hazahozatalának árát akarják kifürkészni. Vegyük a tényt, a hogy van: a Rákóczi által detronizált Habsburgok ivadéka rendeli el a fejedelmi hamvak hazaszállítását. Olyan nemes ténykedés ez, hogy nem volna ildomos dolog mást, mint nemes indokot keresni.

S a mint az ősz király, az ujjongó sokaság üdvriadalma közt magyar birodalma székvárosába bevonult, eszébe jutathatott a sok lengő lobogó egy néhány lapot a történelemből. A vörös a sok vért, mely a hazáért a s trónért is omlott. A fehér a békét, mely pihenést adott a harcz halottainak s az élők feszült idegeinek. De teljessé, a nemzet jelvényévé nem teszi más, mint a zöld, a reménység színe.

A mi történelmi életünkben is hiányzott eddig az egyetértés reményének színe. A királyi kézirat s a tegnapi fogadtatás ezt a színt is beleszötte történelmünkbe. Ovjók, védjük s jaj annak, a ki azt onnan ismét ki akarná szakítani.

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Hangulatok a Szaharában.

Írta: Godzsú Elek.

I.

A sárga Szahara távoli körvonalai már szürkék voltak. Nyugat felé a pálma és sycamore oázis dúz nyövényzete a lenyugvó nap sugarai alatt mintha tűzben égtek volna.

Mély, nesztelen csend volt a pálmák között.

Ibly, a fellah leány, nyugodt mozdulatlanlanságában ült egy sycamore bokor mellett és várt. Révedező tekintettel bámult ki a sárga Szaharába. Fekete fátyla elfödte olajszerű arcát s csak éppen villogó szemei ragyogtak. A mint az est a hamvas szárnyával nesztele- nül a Szahara fölé szállott s a mint sycamore bokrai között csattogni kezdett a fülemüle, — nesztele: ül, mint az árnyék, Ibly előtt termett El-Kahar.

Ibly karcsu, macska természetével, a párduczok hajlékonyságával odasimult a beduinhoz és annak fehér burnusza alá csusz- tatta vékony karjait és azután hevesen magához ölelte.

El-Kahar két tenyerébe fogta Iblynek kis csontos fejét és égő két szemét hosszasan megcsókolta.

— Nem! Ne a szemem! — mondta Ibly és hirtelen letépte arcáról a selyem fátyolt és El-Kahar most látta először Iblynek olaj- színt, gyermekded, leányos arcát.

— Mit rejtegetsz? A tied vagyok! A fátyolom levettem! — És ha megölnék.

El-Kahar remegve, elragadtatva nézte Iblynek szüzi arcát s midőn félig nyitott, nedves piros ajkát meglátta — kábultan csó- kolta meg a száját először életében.

— Szeretsz? — kérdezte alig hallhatóan Ibly.

— El-Kahar nem felelt — csak csókolta.

— Szeretsz? — kérdezte El-Kahar halkán.

Ibly nem felelt — csak csókolta.

A hold feljött és bevilágította a pálmákat Iblyt és El-Kahart.

— Mikor jössz vissza? — kérdezte halkán Ibly.

Egy éles fütty hallatszott a Szahara felől.

— Ibly ijedten vont le karjait El-Kahar derekáról.

— A fátyolom! — mondta ijedten. Nem szabad tudnia még Ayéschának sem, hogy a tied vagyok — pedig ő vigyázott ránk — ő adta a jelt! Allah kísérjen utaidon!

Ibly és El-Kahar mint az árnyék neszte- len léptekkel eltűntek a sycamore bokrai között.

Hónapok, évek multak és Ibly nap-nap után a sátor előtt csak ült és kőötte a szép színes szőnyeget, a melylyel majd a vékony lábu szürke kanczáját be fogja takarni. Énekelte a fülemüléről szóló szomorú éneket és vár, várt nagyon sokáig.

Es El-Kahar mégis eljött, pedig nem

**Jó czipő, jó czipő, jó czipő,
 jó czipő, jó czipő, jó czipő,
 jó czipő, jó czipő, jó czipő**

REICHARD áruháza
 egyedül
 czégnél Fő-utczán kapható.

Csodákat művelt külön-külön is a kurucz szív és a lojalis érzés. Most a kettő összefog s akkor nincs kétség a nemzet utján!

Dr K. A.

A keletázsiai háború.

Tokió, május 2. Pozoja tengernagy jelenti:

Az űgyunasszádok április 29-én a Jalu torkolatánál lőttek az oroszokra, kik a tüzet nem viszonzták. Később Sándoratónál egy kis hajókból álló egy ágyus flottilla tüzelt egy 150 főnyi ellenséges csapatra. Az oroszok számos sebesült hátrahagyásával a hegyekbe vonultak vissza.

A japánoknak nem volt veszteségük.

Hivatalos orosz jelentés a Jalu melletti csatáról.

Pétervár, május 2. A vezérkarnak a Jalu melletti 29. és 30-iki események menetéről szóló jelentése még a következőket tartalmazza:

Április 29-én délelőtt 10 órakor 1500 főnyi gyalogságból álló 12 ágyus japán csapat megkezdte az átvonulást Ambichenél és Sogokudenél, a Jalu torkolatánál. Ambichenél kis orosz csapat állott Guszev ezredes vezénylete alatt.

Két hat ágyuból álló japán tég szakadatlan tüzelése közben Guszev visszavonult, miközben négyen megsebesültek és maga a parancsnok is megsebesült fején és balkarján. Hegyi ttegeink a nagy távolság miatt nem lőhettek vissza. Erre a csapat megerősítéseket kapott azzal a parancssal, hogy a japánokat űzze vissza a Jalu folyónál.

Miscsenko tábornok azt jelenti, hogy a japán hajók április 29-én a Jalu torkolatánál kezdtek tüzelni csapatainkra. A lövöldözés 20 percig tartott, de kárt nem okozott. Inkauban minden csendes. Április 30-án a japánok dél-

előtt 10 órától délután 5-ig tüzeltek Jalu balparti ttegeiből Kiuliencsöngi állásainkra. Utegeink 24 táborigyuból és 12 tizenkét centiméteres ágyuból állottak, melyeket a sáncok között kitűnően álcázva állítottak fel. Csapatunk kitarítottak kiuliencsöngi állásaikban. Ugyanaznap reggelén a *japánok Szindiagnál állítottak a Jalu, meglámadták Kuzan falunál felállított csapatainkat és megkerülték azoknak balsárnyát.* A japán haderő jelentékeny tulsulya következtében *csapatunknak vissza kellett vonulnia a Kuzan melletti állásra.* Kiuliencsöngnél a következő veszteségeink voltak: *elhalt Kakahalov ezredes, Malner alezredes, a 6. tüzérdandárparancsnokja fején súlyosan megsérült.* Megsebesültek még Mester ezredes, Vorobiev kapitány, Szopojnikov másodosztályú százados, Filadoltov hadnagy, Akroscsenko, a második utászászlóalj másodosztályú századosa. Kuzan mellett Antropov második ezredbeli hadnagy szenvedett súlyos sérülést a fején.

A legénység sebesültjeit és halotjait nem állapították meg pontosan, csak Kuzánál, hol hárman meghaltak és 19-en megsebesültek.

Pétervár, máj. 2. A vezérkarnak a Jalu körül való állapotáról szóló jelentése a következőket tartalmazza: Május elsejének reggeli 4 órája óta a japán táborigyuból és a 12 centiméteres ttegek hevesen lövöldöztek Kiuliencsöng melletti állásainkat, valamint a Sogopudeben felállított állásainkat. A japánok jelentékeny tüzérségi tulsulya és azok a károk, amelyeket a tüzérség lövöldözése okoz a csapatoknak, melyek megszállva tartják ezeket a pozíciókat, arra a meggyőződésre juttatta Szaszulics tábornokot, hogy *nem célszerű a kiuliencsöngi állást továbbra is fenntartani.* Ezért a csapatok parancsot kaptak, hogy a meglévő biztosítékok felhasználásával visszavonuljanak. A távirat elküldésekor a *csapatok teljes rendben vonultak vissza* Kiuliencsöngből a második állásba, miközben a Sogapude mellett való ütközet tovább tartott.

London, máj. 2. A Reuter-ügynökségnek je-

lentik Pekingből április 29-éről: Ott hírszeriat orosz hivatalnokok azt híresztelték, hogy *Mina* titkos szerződést akar kötni Japánnal Anoiszra és Tukienzre vonatkozólag és hogy Sanghaiból már kiváló kínai és japán hivatalnokok érkeztek volna Anoiszba tárgyalás végett. Ezeket a híreket pedig Pekingben úgy kínai, mint japán hivatalos részen kétségbe vonják. A távirat azt is jelenti, hogy megerősítést nyernek azok a hírek, hogy az oroszok a hadijogot a Liaotól nyugatra lévő területre is kiterjesztik.

A japán testőrség harcban.

Washington, május 2. A helyi japán követség a következő május elseji tokiói táviratot tesz közzé: Április 29-én a császári testőrség és a 2. hadosztály csapatai meglámadták az oroszokat a Jalu szigetén és szétűzték őket, mire a szigetet megszállották. Tizenhét testőrségi katona súlyosan és kilenc könnyen megsérült. A 2. hadosztálynak nem volt vesztesége. Az oroszok sok halott és sebesültet vive magukkal, visszavonultak Kiuliencsöng irányában. Április 30-án reggel Suki-sinben hid készült a Jalu át. A sereg átvonult a folyón fél 11-től 1 óráig. Az oroszok erős ágyútüzelését elhallgattattuk. Japán részéről e küzdelemben 5 tiszt és 12 katona könnyen megsérült, ketten elestek. Április 30-án este 8 órakor elkészült a hid a Jalu fő ágán. A japán sereg Kuzánig vonult előre. Május 1-én hajnalban a japánok az ellenségre a Jochokótói északnyugatra lévő dombokról lőttek és *visszavonulásra kényszerítettek.* Fél 3 órakor az összes hadosztályok előre vonultak és 9 órakor a kuzani magaslatok Jochokon tulig meg voltak szállva.

Tokio, május 2. Délelőtt 11 órakor *kénytelenek voltak az oroszok Antungot feladni.* Tegnap felgyújtották a várost és visszavonultak Szöngvencsöngig. A japánok erősen ügyelnek a Jalu torkolatára.

Páris, május 2. A Jalu folyónál ma nagy összeütközés volt a japánok és az oroszok között. A harcban a japáni császári gárda is részt vett és ezek döntötték a harcot a japánok javára.

London, május 2. Tokióból érkezett jelentés szerint az éjjel Togó rendkívül heves támadást intézett Port-Artur ellen. Egy shrap-

igérte — Iblys mégis várta, pedig nem ígérte.

II.

A sárga Szahara távoli körvonalai már szürkék voltak. Nyugat felé a pálma és sycomore oázis dus növényzete, a lenyugvó nap sugarai alatt, mintha tűzben égtek volna.

Mély, nesztelen csend volt a pálmák között.

Iblys, a fellah leány, nyugodt mozdulatlanságban ült egy sycomore bokor mellett és várt. Révedező tekintettel bámult ki a sárga Szaharába Fekete fátyla elfedte olajszerű arcát s csak éppén villogó szemei ragyogtak. A mint az est hamvas szárnyaival nesztelenül a Szahara fölé szállott s a mint sycomore bokrai között csattogni kezdett a fülemüle — nesztelenül mint az árnyék Iblys előtt termett El-Kahar.

Iblys, karcsu, macska természetével, a párduczok hajlékonyságával odasimul a beduinhoz és annak fehér burnusa alá csuszattatta vékony karjait és aztán hevesen megölelte.

El-Kahar a két tenyerébe fogta Iblysnek kis csontos fejét és égő két szemét megcsókolta, aztán halkán sóhajva inkább, mint beszélve, mondta:

— A szádat Iblys! A szádat.

— Nem! Nem! Az apám megölné, ha megtudná! Te megcsalsz El-Kahar. Érzem, te megcsalsz!

El-Kahar nem felelt, de egész testében remegve csókolta a szép Iblys két fekete szemét.

— A szádat Iblys! — A szádat.

— Nem! Te megcsalsz El-Kahar! — Eljössz értem? — mondta halkán Iblys. Eljössz értem?

— Eljövök Iblys! A szádat Iblys! Maghalok egy csókodért! Add ide a szádat!

— Ne illik El-Kahar. Majd ha a tied leszek! Mondta Iblys halkán.

A szádat.

— Légy eszedben El-Kahar! Olyan vagy akár egy oroszlan!

— Könyű neked, Iblys!

— Majd ha a tied leszek El-Kahar! — szólt Iblys és vékony karjaival újra magához ölelte El-Kahart. — Szeretlek! Eljössz értem! — Könyű neked, Iblys!

— Egy éles fütty hallatszott a Szahara felől.

Iblys ijedten vonta le karját El-Kahar derekáról.

A fátyolom rendben van! Mikor jössz értem El-Kahar?

— Eljövök.

Iblys és El-Kahar mint az árnyak — nesztelen léptekkel eltűntek a sycomore bokrai között.

Hónap, évek multak el és Iblys a beduin sátor előtt ült, de nem kötötte a vékony lábú kancza derekára való himes szőnyeget; nem énekelte a fülemüléről szóló szomorú éneket, csak bele bámult a sárga Szahara végtelenségébe — nem volt hite és nem várt senkit.

A legjobban ajánlható az úri közönségnek ruha-beszerzésre

MITTEILER EDE

angol divat férfiszabó-cég

Szövetek méterenként nálam a legolcsóbb gyári árban szerezhetők be

Nagyvárad,
Fő-utca.

(Uri Casino-épület).

TELEFON 520.

mely angol szövetekből a legújabb szabás szerint a legszebb kivitelben készít *férfi-ötönyöket*, s minden e szakba vágó ruhaneműeket. — Női costümeket valódi angol SZÖVETEK nagy választékban.

nell fölrobbantotta a löporraktárt, amely a harmadik sánczokon túl volt, a nagy erőd közelében. Ez a hír még megerősítésre vár. Részletek hiányoznak.

Szövetkezeti világkongresszus Budapesten.

Az ősszel, szeptember 5-én Budapesten megtartandó szövetkezeti világkongresszus napirendjét most tették közzé. Eszerint a kongresszus a következő pontokról fog tanácskozni: 1. Falusi fogyasztási szövetkezetek szervezése és működése 2. Az állam feladatai a szövetkezetek iránt. A támogatás kérdése. 3. A szövetkezeti hitel- és központi bank. 4. A szövetkezeti mozgalom fejlődésének okai és orvoslása a keleti országokban. A kongresszus védői között a külföldi és a magyarországi szövetkezeti mozgalmak legkiválóbb szereplőinek nevét találjuk. Közöttük van a Hans Crüger, a németországi Schultze-Delitzsch-felé szövetkezetek igazgatója, Crey, a szövetkezetek nemzetközi szövetségének elnöke, a francziák közül Kergall és Rocquigny, az olasz Luzzatti stb.; magyar részről: gróf Károlyi Sándor, a Magyar Gazdaszövetség elnöke, egyúttal elnöke lesz a budapesti szövetkezeti világkongresszusnak. Darányi Ignác volt földmívelésügyi miniszter, gróf Desseffy Aurél titkos tanácsos, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnöke, gróf Zselénszky Róbert titkos tanácsos, az OMGE alelnöke, Pallavicini Ede őrgróf, titkos tanácsos, a sopronvármegyei szövetkezeti mozgalom vezére, gróf Széchenyi Imre, a magyarországi szövetkezetek szövetségének kezdeményezője, Seidl Ambrus, az Országos Központi Hitelszövetkezet vezérigazgatója, Hajós József, az országos központi szövetség igazgatóságának tagja, Imrédy Kálmán, a Kisbirtokosok Országos Földhitelintézetének igazgatója, gróf Zichy Aladár, a keresztény fogyasztási szövetkezetek elnöke, György Endre, londoni mezőgazdasági szaktudósító.

A szövetkezeti világkongresszus titkára dr Bernát István, a Magyar Gazdaszövetség igazgatója.

A kongresszussal kapcsolatban bemutatandó szövetkezeti kiállítás rendezésében serényen folyik a munka. Ez a kiállítás gazdasági és társadalmi szempontból nemcsak a külföldi illusztris vendégeket, hanem elsősorban a magyar közönséget fogja érdekelni, mert ez a kiállítás fogja összesíteni első esetben a magyarországi szövetkezeti mozgalom eddigi eredményét.

A kongresszuson részt vehetnek a szövetkezetek képviselői és az érdeklődők, akik a 6 schilling (7 korona 20 fillér) vendégjegy árát megfizetik. Ez utóbbiak azonban nem szavaznak.

Jelentkezni akár a budapesti, akár pedig a Londonban (19. Southampton, Row) székelő állandó bizottságnál lehet.

UJDONSAGOK.

Polgármesterek kongresszusa.

— Az ünnepségek sorrendje. —

A magyar városok törvényhatóságai május hónapban értekezletet tartanak Nagyváradon, mikor itt lesznek a városok tisztviselői. Rimler Károly polgármester valamennyi városnak megküldötte már a kongresszus lefolyásáról az értesítést kérve, hogy idejekorán jelentsék be, hányan és kikkel képviseltetik magukat. Az országos kongresszuson Nagyvárad város részéről a tanács összes tagjai s két törvényhatósági bizottsági tag: dr Molnár Imre és Husella Gyula vesznek részt. Az ünnepségek sorrendje a következő:

Május hó 29-én: az érkező vendégek fo-

gadtatása és elszállásolása, esti fél 7 óraker gyülekezés a városházánál s innen csoportokban a város megtekintése, esti 9 óraker ismerkedési estély.

Május hó 30-án: délelőtt 9 óraker a kongresszus megnyitása a városház termében, délután 2 óraker a város ebédje, délután 4 óraker a városi ipartelepek megtekintése, délután 5 óraker kirándulás a Püspök-fürdőbe. Május 31-én: a kongresszus folytatása.

Az érkező kongresszusi küldötteket a pályaudvarban a rendező bizottság tagjai fogadják, akik piros-fhér-kék szallagu melleskört viselnek. Az elszállások lehetőleg vendéglőkben fognak történni s a szállás és banquet-jegyek a megérkezés alkalmával fognak a rendező-bizottság tagjai által kiosztatni.

A rendező-bizottság Bordé Ferenc főjegyző vezetése alatt városi tisztviselőkből alakul meg.

TAJEKOZTATO.

Május 3. Központi választmány ülése d. u. 4 óraker.
Május 4. Megyei köz. bizottság ülése d. e. 9 árákor,
Május 5. Közigazgatási ülés d. u. 3 óraker a városházán.

* A muzeumi rablás ügye az egylet gyűlésén. A biharmegyei és nagyvárad régészeti és történelmi egylet választmánya népies gyűlést tartott tegnap délután 5 óraker a vármegyeház kistermében. Beöthy László dr elnöke alatt Ritóok Zsigmond, Grócs Béla, Bozóky Alajos dr, Gálbory Sámuel, Berecsky Géza, Géczy Lajos, Hegyesi Márton, Novotny S. Alfonz, dr Tóth Szabó Pál, dr Középeesy Gyula, Baróthy Pál, Thury Kálmán, dr Némethy Gyula voltak jelen. A vál. gyűlés fő tárgya természetesen a muzeum kirablásából folyó intézkedések voltak. A választmány elhatározta, hogy a muzeum ablakvasait megfogja erősíteni, hogy a jövőre nézve a betörés lehetőleg megnehezíthessék. Az egylet ezenkívül négyszáz koronát tűz ki jutalmul annak, aki a tettes nyomára vezet az elvesztett tárgyak megkerítésével kapcsolatban. A választmány utasítja az elnökséget, hogy a fenesi Bélavár romjainak megerősítésére a Műemlékek Országos Bizottságától államsegélyt kérjen. Szóba került a herpályi torony ügye is. A választmány a maga részéről az államépítészeti hivatal restaurálási tervét régészeti szempontból kifogástalannak találta. Az egylet tagjainak sorába léptek: Zakariás Endre és Györi János. A muzeumi gyűjteményeket újabb ajándékokkal gazdagították: özv. Bilinszky Sötérné, Kubik Gyula, Guttmann József, Molnár János.

* Esperesi kerületi gyűlés. A gyulai esperesi kerület Gyulán tartotta tavaszi gyűlését, amelyen résztvettek Kny Antal kerületi esperes, kékési plébános; Apostol Ubald pápai kamarás, mezőberényi plébános; Gróh Ferenc gyulai répost-plébános; Kreznerich György sarkadi plébános; Kozma Gusztáv kerületi jegyző, csorvási plébános; Bázár Gyula orosházi plébános; Szabad Endre gimn. igazgató; Széles Elek kékési; Némethy József, Kozics Gusztáv, Hazay Gyula, b. csabai; Bartos Ferenc, Bogdánffy Géza és Kovács Márton gyulai káplánok. A gyűlésen a szokásos folyó ügyek intézettek el.

* Tisza köszönete. A vasuti sztrájk kiméletlen eszközökkel való elnyomása — mint már említettük — alkalmat adott a hízegő

üdvözlő feliratok özönére, melylyel Tisza Istvánt a vaskező miniszterelnököt elhalmozzák. A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara is az üdvözlők sorában volt s a miniszterelnök és Hieronymi Károly kereskedelmi miniszter most a következő scrokban mondtak köszönetet:

Tisztelt Elnök Ur!

A nagyvárad kereskedelmi és iparkamara nevében a vasuti forgalom helyreállta alkalmából hozzám intézett meleghangú üdvözlőt fogadják úgy a magam, mint miniszterársaim nevében is hálás köszönetünket.

Hazafias üdvözléssel:

Tisza, s. k.

Tisztelt Kamarai Elnök Ur!

Miniszterelnök ur ó Excellenciája oly szives volt s közölte velem, hogy a nagyvárad kereskedelmi és iparkamara a m. kir. államvasuti alkalmazottak szolgálatmegtagadásával szemben követelt eljárásomról, — hozzá intézett táviratban — elismerőleg emlékezett meg.

Fogadják legőszintébb köszönetemet irántam tanusított szives figyelmükért.

Hazafias üdvözléssel:

Hieronymi, s. k.

Kitiltott szociálista ujság. A Bécsben megjelenő Arbeiter Zeitung című szociálista ujságot haza és nemzetellenes izgatásaiért a kereskedelemügyi miniszter Magyarország területéről kitiltotta.

* Nagyvárad jövő évi választói. A központi választmány ma délután 4 óraker tartó ülést, mely az 1905. évi képviselőválasztók ideiglenes névjegyzékét veszi tárgyalás alá s teszi meg ehhez képest a további intézkedéseket, hogy a névjegyzék idejében véglegesen összeállítható legyen.

* A városi pénztár panamája. A mint már tegnap is megírtuk a városi pénztár kezelése körüli szabálytalanságok megvizsgálását s a tények igazságának kiderítését a kir. ügyész vette a kezeibe. Tegnap Nagy Géza dr kir. ügyész és Nupolovszky Endre vizsgálóbíró megindították a nyomozást. A várostól bekért adatok és Mihelyi törvényszéki könyvszakértő és Phul Agoston szakvéleményei nyomán fogják megállapítani, hogy mily természetűek és mily arányuk a szabálytalanságnak deklarált pénztárhiány.

* Felolvasás a Jogászegyletben. A Nagyvárad Jogászegylet ma kedden délután 5 óraker a törvényszéki palota első emeleti tanácstermében felolvasó ülést tart, melyen Dr Flopu György kir. ítélő táblai bíró folytatja »A jog filozófiája és critical méltatása a fejlődési elv alapján« című felolvasását. Ezuttal »Comte positivismusa«, »Spencer evoluzionismusa«, mint positivisticus realismus« és »Spencer synteticus filozófiája« lesz a felolvasás tárgya. A felolvasó ülésen a Jogász egylet tagjain kívül vendégek is megjelenhetnek.

* Ongyilkosság a várbán. A régi vár iromba falai között tegnap ismét eldőrdült a gyilkos Manlicher s kioltotta egy délczeg legény életét. A harminczhetedik gyalogezred 8-ik század őrzetője: Molnár János agyonlőtte magát. Az ongyilkos őrzetőt egyetlen kis megtévelyedése vitte a halálba. A ruharaktárból engedelem nélkül elhozott egy kenyérhordó zsákokat. Katonáéknál szigorú rovásra veszik az ilyesmit s Molnár János érezte, mikor tetten érték, hogy oda a katona becület és következik a megalázó súlyos vezeklés. Ez elől me-

nekült a halálba. Bajtársai ott találták a lövés eldördülése után vértócsában az ágya előtt. Manlicherével a szájába lőtt. A szerencsétlen ember szörnyet halt s beszállították a csapat kórházba.

* Hittanvizsgálat a főgimnáziumban. A premontrei rend nagyváradai főgimnáziumában tegnap már megkezdődtek a nyolczadosztálybeli tanulók évvégi vizsgalatai, amelyen eldől, hogy kik fognak érettségire bocsájtani. Tegnap a római katolikus vallású növendékek hittanvizsgáját tartották meg, melyen *Szmrecsányi Pál* dűspök excellenciája képviselésében *Bundala Mihály* kanonok, papnevelőintézeti igazgató jelet meg, ki a vizsgálatot szép szavakkal nyitotta meg. Majd kezdetét vette a vizsgálat, mely meglepő szép eredménnyel végződött, amit örömmel konstatált a püsdöki biztos a vizsgálat végén mondott remek beszédében melyben elismerését fejezte ki a hittanárnak *Mártoncsik Albert*nek. Beszéde további folyamán intette a növendékeket, hogy ha kilépnek is az intézet kötelékéből, őrizzék meg szíveikben a vallásos érzelmeket. Végül ismételtén kifejezte legteljesebb megelégedését, melyet mint mondá a legnagyobb örömmel fog a püsdök ur *Ö* excellenciájának is tudomására adni.

* Új jelzési szabályzat a vasutasok számára. A Budapesti Közlöny legújabb száma hozza teljes egészében Hieronymi kereskedelmi miniszternek tegnapi *Bodórn* Tógyer töltsi lakos és *Toncz Blidar* sergesti lakos halt meg. Mindketten súlyos sérüléseikkel napok óta kintlódtak.

* Az éleadi vérangzás áldozatai. Az emlékezetes véres éleadi vasárnap áldozatainak száma napról-napra szaporodik. A biharmegyei kórházban tegnap *Bodórn* Tógyer töltsi lakos és *Toncz Blidar* sergesti lakos halt meg. Mindketten súlyos sérüléseikkel napok óta kintlódtak.

* Jóváhagyott jegyzőválasztás. Hónapokkal ezelőtt *Szabó Gyulát* választották meg *Kis-Kerekéi* község jegyzőjévé. E választást az ellen párt forma hibákra hivatkozva megfellebbezte. A felelősség ügyében most döntött a közigazgatási bíróság *Wekerle Sándor* elnökletével s a *felelősséget elutasította*.

* Anyakönyvvezetői kinevezés. A belügyminiszter Biharvármegyében a bogycsölői anyakönyvi kerületbe *Leelóssy István* segédjegyzőt anyakönyvvezető-helyettesévé nevezte ki.

* A régi honvédlaktanya átalakítása. A pénzügyminiszter tegnap átiratilag értesítette Nagyvárad törvényhatósági bizottságát, hogy százötven koronát utalványoz a régi honvédségi laktanya átalakítására. Az átalakított épületben az államépítészeti hivatal és a kulturmérnökség nyer kellő elhelyezést. A miniszter egyszersmint utasította az államépítészeti hivatalt az épület átalakításának megkezdésére, hogy október elsejére a nevezett hivatalok beköltözhessegenek.

* Tokaji bor gyártása Fiumében. Hogy mi minden történik Fiumében a hatóságok szemeláttára, hogy ne mondjuk ellenőrzése alatt, arra nézve a *Forster Géza* által leleplezett borgyár létezése maga szomorú világot vet. A O. M. G. E.-ben tartott előadásának erre vonatkozó része következőképpen hangzik:

»Szóval kell tennem — nyomd — még egy óriási visszaélést, amelyet a kereskedelem részére adott azon kedvezmény alapján üznek, hogy a fumei kikötőben a kikötő egy része szabad kikötőnek van nyilvánítva, ahol árnk vámentesen rakhatók át bármely irányban való elszállítására.

Nózetem szerint a szabad kikötő a vám-

kezelés megkönnyítéséért van, nem pedig, hogy ott a megérkezett áru más alakra átváltoztatható legyen s így kerüljön továbbításra. Már pedig, amint értesülve vagyok, a *fumei szabad kikötőben borgyártás üzemel*, s az innét kikerülő bortermékek, illetve pancsok elszállításához használt fuvarlevelekre *»Tokajer Kellerei Gessellschaft«* van reá írva.

Azután felsorol több külföldi céget, mely közvetlenül Fiuméből szerezte be tokaji asszorborkészletét. Nem valami szerény tüzemről lehet szó, mert két berlini és egy oderburgi cég mindjárt egész waggonáru asszút rendelt innen és azt meg is kapta.

Azt hisszük, joggal követelhetjük a magyar kormánytól, hogy ezen ominózus ügyben haladéktalanul indítson vizsgálatot és ezen törvényellenes manipulációt a szabad kikötőben azonnal szüntesse be s szigorú intézkedéseket tegyen, hogy a szabadkikötő csak azon célokat szolgálja, ami végett a szabad kikötő föllállítva lett. (Borászati Lapok).

* Két halálozás. Súlyos csapás érte a Sebő és Mezey családot. *Sebő Pál* ügyvéd kir. közjegyzőhelyettes neje szül. *Mezey Róza* vasárnap délután fél 6-kor 58 éves korában rövid szenvedés után elhunyt. A derék urinó elhunyt kiterjedt előkelő családot borított gyászba s városszerzte mély részvétet keltett. Temetése ma délelőtt fél 10-kor lesz. A család a következő gyászjelentést adta ki:

Sebő Pál, mint férj, egy a maga, mint gyermekei: *Anna* és *Mihály*; *Mezey Vilma* és gyermekei; *Mezey Mihály*; dr *Mezey Gyula* és gyermekei; *Mezey Béla* neje és gyermekei; néhai dr *Sipos Arpádné* szül. *Mezei Etelka* gyermekei, valamint összes rokonai nevében elszomorodott szívvel tudatja a szerető feleség, legjobb anyja, testvér nagynéni és rokonnak *Sebő Pálné* született: *Mezey Rózá*nak folyó hó 1-én, délután fél 6 órakor életének 58-ik s boldog házasságának 34-ik évében rövid szenvedés s a halotti szentségek felvétele után történt gyászos elhunytát. A megboldogult földi maradványai folyó hó 3-án, reggel fél 10 órakor a Szt.-László templomban tartannó engesztelő szent mise áldozat bemutatása után fognak a nagyvárad-újvárosi róm. kath. temetőben örök nyugalomra helyeztetni. Mely végtisztességre az elhunyt rokonai, barátai és ismerősei tisztelettel meghívottak. Nagyvárad, 1904. május hó 1-én. Az örök világozottság fényeskedjék neki!

Borza Béla a nagyváradai kir. ítélőtábla nyug. segédhivatali igazgatója a koronás aranyéremkereszt tulajdonosa, vasárnap délután 1 órakor hosszas szenvedés után 60 éves korában elhunyt. *Borza* hosszú időközön át hasznos és elismerésre méltó munkát fejtett ki a közszolgálatában. Kiváló gazdasz hírében állott, ki természetvényével kiállításokon részt vett stöb izben díjat nyert. Halálát nevelt leánya *Bauer Gizella* Ida és *Nándor* testvérei s számos rokona gyászolja. Temetése ma kedden délután 4 órakor lesz az ev. ref. egyház szertartása szerint a *Lakatos-utcai* gyászháztól, melyen volt hivataltársai is megjelennek.

Testvér párba. *Kiskóhi* tndósítónk írja, hogy *Mancse Melenti* és *Mancse Szava* régi gyűlölködésben élő testvérek vasárnap egymásra támadtak s *Mancse Száva* *Mancse Melenti* halálosan megszurta. A gyilkos testvér ellen megindította a kir. ügyészség a vizsgálatot.

* A Pecze szabályozása. A Pecze-patak szabályozására vonatkozólag a kulturmérnökség átírt a város törvényhatóságához, hogy együttes tárgyalásokon állapítsák meg a Pecze-patak szabályozásának végleges tervezetét. *Rimler Károly* polgármester ez átirat alapján május 7. d. u. 4 órára értekezletet hívott össze, mely értekezletre a kulturmérnökség kiküldöttéin kívül *Rimler Károly* polgármester, *Komlóssy József* tanácsos, *Dús László* fő-

ügyész, *Baróthy Akos* dr, *Köszeghy József* főmérnök és *Gerő Armin* főkapitány hivatalosak.

* A központi választmány ülése. A központi választmány május harmadikán délután 4 órakor ülést tart a választók névjegyzékének megállapításá végett.

* Nagyvárad közegészségügyi állapota. *Baróthy Akos* városi főorvos terjesztette be a város közegészségügyi viszonyait április hó második felében feltüntető kimutatást, melynek adatai szerint 35 járványos megbetegedés történt. Még pedig tíz difteritis, husz vörheny, három kanyaró és két hagymáz megbetegedés történt.

* A mit a sorsjegytulajdonosok többnyire nem tudnak. Igen értékes utbaigazításokat és tanácsokat tartalmaz a Nemzeti Pénzváltó Részvénytársaság ép most megjelent prospektusa. Oly — teljesen megbízható forrásból származó — szakszertő felvilágosítások ezek, melyek az osztálysorsjegyek iránt érdeklődő közönségre nézve is igen fontosak. A nevezett intézet (Budapest, Haas-palota) ily prospektust kívánatra ingyen és bérmentve küld és mindenki csak saját érdekében cselekszik, ha e fontos közleményeket figyelmesen átolvassa.

* Tetteért tolvaj cigányasszony. *Kindli Gyuláné* helyi lakosnő vasárnap délelőtt bevásárlás közben a Szent László-téri piacon alkalmas pillanatban egy cigányasszony megakarta lopni, azonban tetten érték és a rendőrségre kísérték. A cigányasszonyt vallatára fogta egyik biztos, kinek kérdésére, hogy hogyan hívják, a cigányasszony raffiniációból négy nevet is mondott, de hogy melyik a valódi, elhallgatta. A rendőrség a tolvaj cigányasszony urát is előállította, de igazi nevüket ez is eltitkolta. Így aztán a rendőrség nem tehet mást, mint a sok néven szereplő szarka természetű cigányasszonyt kiléte megállapításáig fogva tartja.

* Találtak egy pénzes erszényt némi pénz-tartalommal és egy bőr tárczát különféle irományokkal és névjegyekkel, igazolt tulajdonosai átvethetik *Mendelényi Béla* rendőrségi fogalmazónál.

* Változás a »Bihar-kávéház« tulajdonában. A *Kossuth Lajos* utcái Füchsl féle palotabeli fényes kávéház gazdát cserélt. Gyárfás volt kávés, ki végleg elutazott Nagyváradról s az általa előkelő izléssel berendezett kávéház bérletét a amai napon *Bródy Mór* Nagyváradon előnyesen ismert fiatal fakeskedő vette át. Az új bérlő szimpatikus egyénisége, megnyerő modora és modern üzleti talentuma elég garanciát nyújtanak arra nézve, hogy a »Bihar-kávéházban« mindenki kellemesen érezhesse magát.

* Mindenkit saját érdekében kérünk, hogy ha női és férfi ernyőben, továbbá női férfi és gyermek harisnyában szükséglete van, annak beszerzése végett forduljon az *Amerikai Aruházhoz*, *Olaszi Fő-utca*, a hol e cikkek mindenkit meglepő olcsó árban lesznek most nagy raktár végett árusítva. 617,

IRODALOM.

Történelembőlcelet és szociologia.

Irta Giesswein Sándor dr győri kanonok, a Szent-István-Társulat alelnöke, Budapest. Kiadja a Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztálya. 1904. Ára 1 korona 20 fillér. — A Szent-István-Társulat Tudományos és Irodalmi Osztályának értekezései sorában mint 47. számú füzet most jelent meg *Giesswein Sándor* dr társulati alelnök tanulmánya, mely a történelembőlcelet és szociologia irányait veszi bonczkés alá.

Szerző a jelenleg divó történelembőlceleti rendszereket kritikailag ismerteti, még pedig először az egyoldalulag természettudományi

alapra fektetett naturalisztikus rendszereket, melyek mind a determinizmus alapján állanak; azután ezekkel szembe állítja a történelmi idealizmust, mint olyant, mely egyedül tudja megfejteni az emberiség történelmének, céltudatos fejlődésének, társadalmi szervezetének és rendeltetésének nagy problémáit.

A történelembölcselet naturalisztikus rendszerei mind a determinizmus alapján állanak. Ide tartoznak: 1. környezet hatását kiemelő rendszerek; 2. a szerves társadalmi élet; 3. a történelem materializmusa, mely a gazdasági tényezőket tekinti döntő hatásúknak.

A biológikus rendszerek az emberi társadalmat az emberi szervezethez hasonlítják. Ezt a rendszert tovább fejlesztette Spenczer Herbert; a szerves lények fejlődésének törvényeit per analogiam átviszi a társadalomra. A társadalmi organizmus is sejtekből van összetéve; e sejtek az egyes emberek vagy ezek csapatjai. Az analogiát Spenczer átviszi még a társadalom srukturájára is,

Spenczer, mikor a biológikus rendszerből átveszi a szociológiai rendszerre, nem veszi észre, hogy új faktorról van dolga. Spenczernél hiányzik a történelmi érzék. A biológia nem adja meg a kulcsát a mi történelmi fejlődésünknek; nem fér bele e rendszerbe semmiféle humanizmus.

A mester hibái megvannak tanítványaiban is, kik a szervezet és a társadalom közt való parallelizmust a nevelésig viszik. Somló Bódog p. a történelemtörténet és az irodalomtörténet művelőit született reakcionáriusoknak mondja. Jászai Oszkár különben megfogja a takarodót, azt mondván, hogy Spenczer csak illusztrálni skart az ő parallelizmusával.

A történelmi materializmus, a gazdasági okokat tekinti döntőnek. Ide tartozik Marx. Alaptétele: minden, ami a történelem keretében történik, a megélhetés kedvéért történik. A gazdasági érdekek az egyedüli motívumok az emberi fejlődésben.

A gazdasági szempontok nem alkalhatnak olyan társadalmi köteléket, mely kielégítőnek az embereket.

Marx és követői mindent, ami nem gazdasági tényező, brutálisan elutasítanak. *Krapolski*, az anarhista herceg modotta: »Egy pár csizma többet ér nekem, mint valamennyi Madonnátok és Shakespeare-tek.«

Marx és iskolája annyiban érdemes munkát végzett, hogy ráterelje a figyelmet arra, hogy a gazdasági okok is befolyással vannak a történelmi fejlődésre; de tévedésük az, hogy a gazdasági állapotokat feltétlenül kényszerítő tényezőknak vették.

A történelem idealizmusa. *Chamberlain* szerint bizonyos értelemben azt lehet mondani, hogy a történelem csak Krisztus születésétől kezdődik. Azoknak a népeknek, amelyek ma még nem tartoznak a kereszténységhez, pl. a kínaiaknak, indusoknak, törököknek igazi történetük mindidáig nincsenek, ők nem ismernek mást, mint egyszerű uralkodóházak, mézárások és hasonló dolgok krónikáját, másrészt pedig megszámlálhatatlan millióknak csendes, odaadó, csaknem baromi értelemben boldog tengődését, míg az idők éjjelében nyomtalanul elmerültek. Chamberlain fölfogásában talán van némi egyoldalúság, de azért tétele alapjában megfelel a tények valóságának.

A kereszténység előtti korban is volt ugyan történelem és történelmi érzék a zsidóknál, görögöknél és rómaiaknál; mert ezek a népek nem voltak híján az idealizmusnak. Az egyiknél a theozotikus, a másiknál a vallásos és etikai, a harmadiknál a hazafias eszme volt az uralkodó s ezeknél fogva tudtak ők lelket önteni az ő történetükbe, úgy hogy az már nem volt a statisztikai adatok élettelen tömege.

A kereszténység érdeme e téren az, hogy a történelem idealizmusát tisztázta és magasabb színvonalra emelte és hogy a történelemben belehozta az univerzalizmusnak, az általánosságoknak, a testvériségnek fogalmát. Így lett a történelemből világtörténelem. Idealizmus és universalizmus, ez a kettő együttvéve teszi

ki a világtörténelemnek és a történelem bölcseletnek lelkét. Idealizmus nélkül a történelmi kutatás csak bonczolás lesz, univerzalizmus nélkül nem találja meg az összefüggést, mely az egyed vagy akár az egyes nemzetek és az emberi társadalom egésze közt fönáll.

Az univerzalizmus hiányzik még a modern kultúra alapvetőinél: a zsidóknál, görögöknél és rómaiaknál; az idealizmus pedig hiányzik az ő-kor többi kultúráinál vagy a modern kínaiaknál is és minálunk a determinizmus és materializmus történelmi fölfogása azon dolgozik, hogy ezt a mi történelmünkben kiöljék.

A Spenczer-féle és a Marx-féle történelemlöfölgés tényleg nem a fejlődést, hanem a bomlást hozza bele a történelemben. Belátta ezt Spenczer iskolájának néhány követője is. Így *Kidd*, ki a szociális egyenlőségek kiegyenlítését az emberiség etikai irányzatától várja.

Szerinte az emberiség továbbfejlődése abban áll, hogy az ember mindig vallásosabb lesz s hogy a mi nyugati civilizációknak főlényé éppen azokban az altruisztikus érzelmekben van, melyeket a kereszténység oltott belé.

Az emberiség történelmét hamis központból nézik, kik azt csak innen a földről nézik.

A történelem idealizmusának éppen az a feladata, hogy azokról az eszmékről számot adjon, melyek a természet törvényei mellé helyezkedve és részben följük emelkedve, az emberiség fejlődésének intézői és szabályozói.

Ezek a vallás eszméje, az etikai eszme, a szociális eszme, (melyhez a szabadság eszméje is tartozik) és a kulturális eszme.

Ezeket bővebben kifejtve, szerző kimutatja hogy a történelemnek szüksége van a metafizika kormányzó gyepőjére.

SZINHÁZ.

HETI MŰSOR:

Kedd: Fedora, színmű.

Szerda: »Táltos« Palotás Fausztin, népszínműve.

Csütörtök: Czigánybáró.

Péntek: Takarodó.

Szombat: Suhancz, operett.

Vasárnap: Suhancz, operett.

Orfeusz a pokolban. Pótérad, nyolczkor kezdődő előadások — ugyan kinek volna kedve ilyen körülmények közt még színházba járni? A kérdésre a feleletet megadják az előadások, amelyek most általános részvétlenség mellett folynak le. Ebbe a sorba tartozik a tegnapi Orfeusz-előadás is.

A legfontosabb, amit az előadásról följegyezhetünk, a zenekar örvendetes haladása. *Martonfalvy* vezetése alatt igazán szép haladást tesznek. A szereplők közül kiváltak: Békefy, Rédey, Feledi B. Tihanyi, Vlassák Vilma.

Nyolcz órai előadások. Nem tudni, kinek volt az a szerencsétlen ötlete, hogy az előadásokat nyolcz órakor kezdesse az igazgató? Még a fővárosi színházak is 7-kor, fél nyolczkor kezdik az előadásokat, pedig ott későbbben fekszenek az emberek; annál kevésbbé van helye efféle intézkedéseknek Nagyváradon. Csak azért nincs erősebb tiltakozás a közönség körében, mert alig van aki tiltakozni képes volna, állandóan üres a ház. Lehet, az igazgató azt gondolja, hogyha senki se jár a színházba, annak a senkinek tökéletesen mindegy, akár fél nyolczkor, akár nyolczkor lép a nézőtérre. Ilyen bölcesség mellett csakugyan nem

sokára senkisésem fog színházba járni? A színház élvezetnek van szánva, nem pedig arra, hogy éjjel kinyuló előadásokkal tegye próbára a közönség türelmét s a színészek igyekvésének sikerét. Az a kevés, a ki még színházba jár, általánosan panaszkodik az ujtás miatt. Kifárad az ember, mire az előadás véget ér, legtöbbször a darab közepén ugyanis megszöknek. Remélhetőleg, a mily váratlanul jött az intézkedés, épp oly váratlanul el is fogják törölni.

Fedora. Sardou Viktor kitűnő drámája került ma színpadra a Szigligeti-színházban elsőrangú szereposztásban, amennyiben a főszerepeket Szerémy Gizella, E. Kovács Mariska, Agnely, Verő J., Klenovits, Tóth Elek, Bognár, Krasznai, Szathmáry, Szarvasi és Déry Alfréd játszák.

Táltos. A hadapródiskola népszerű tanárának *Palotás* Fausztinnak népszínműve került holnap színpadra először a Szigligeti-színházban s a címszerepet Somogyi Károly igazgató játssza, ki évekkor elötte nagy ambícióval kreálta e szerepet a szegedi színpadon, ugyancsak Somogyi igazgató rendezte be az érdekes darabot s most is a szerző egyenes öhajására vállalta el újra a címszerep eljátszását. A többi szerep is elsőrangú színészek és színésznők kezében lesz. Felhívjuk a közönség figyelmét ez érdekes előadásra, amelyre már ma délután 3 órától lehet jegyeket előre váltani.

Ruzsinszky-estély. Ujvidékről írják lapunknak: Ruzsinszky Ilona, a kecskeméti színház főtámasza tegnap játszotta a Troubadourt Leonáját. *Ruzsinszky* Ilona vörösszekfű csokrot kapott, előadás után pedig bankettet rendeztek tiszteletére, amelyen a polgármester s a város előkelőségei megjelentek. *Ruzsinszky* Ilona különben a Népszínházban vendégszerepet *Horváth* Kálmánnal egy estén.

A Stomfay család. Csiky Gergely méltatlanul maradt le eddig műsorunkról; vasárnap este, a Stomfay-család előadásakor látuk. Mennyivel föllette áll Csiky tehetsége a mai színműírókénál is. A szereplők közül a leg több elismerés E. Kovács Mariskát illeti természetesen, igen szép játékaért. A sikerben osztozott vele F. Dömjén Róza, a vendégművésznőnek ez volt utolsó fellépte Nagyváradon.

Szigligeti-Színház.

Folyószám 206.

Bérletszám 182. (páros)

Ma, kedden 1904. május 3-án:

Fedora.

Színmű

HELYARAK: Nagypáholy 14 koron. Földszinti és első emeleti páholy 12 kor. Másodemeleti páholy 8 kor. Zsolye 3 kor. Körzék 2 kor. 40 fill. Támlásszék, 2 kor. Erkélyülés 1-ső sor 1 kor. 20 fill., közép 2-ik sor 1 kor. Erkélyülés oldal 2-ik sor 80 fill. II. emeleti zártszék 60 fill. Földszinti állóhely 1 kor., Diák és katonajegy a földszintre 60 fill. Karzati állóhely 40 fill. Egy színlap 20 fill.

Jegyek előre válthatók a színház jobb oldalán, a bérházzal szemben, d. e. 10-től 12 óráig, d. u. 3-tól 5-ig. Esti pénztárnás 7 órakor.

A holnapi előadásra jegyek már d. u. 3. órától előre válthatók.

Holnap, szerdán május 4-én

Táltos.

Népszínmű

NYILTTÉR.

Magyar műbutorgyár

részvénytársaság.

Ezelőtt REISZ és PORJESZ.

Május elsejétől fogva

Szent László-tér, a holdas templom mellett.

Saját készítésű elegáns asztalos
és kárpitos

BUTOROK

modern stílusban, gazdag választékban,
gyári árban.

Szolid, szabott árak!

Jelzálog-kölcsön.

Van szerencsém a nagyérdemű közönséget értesíteni, miszerint **Nagyváradon, Lakatos-utca 4. szám alatt**

jelzálog-kölcsönt közvetítő irodát nyitottam.

Közvetítők előnyös feltételek mellett törle szt és es jelzálogkölcsönöket 10, 15, 20, 25, 30, 35, 40, 45 és 50 évi visszafizetésre 4, 4¹/₄, 4¹/₂, 5%-os fél éves részletekben, melyekben a kamat és tőke törlesztése bennfoglaltatik.

Előnyös feltételek mellett konvertálók drága kamatozású kölcsönöket.

Levélre készséggel válaszolok. Telefonszám: 362. helyben és vidékre.

Sztringó Antal.

Tennis-ingek, sapkák,
övek, cipők, nyakken-
dők, kalapok

Zala Ferencznél

Bémer-tér Bazár-bérház

legnagyobb választékban.

LOVACRIN

mesés hatású hajnövesztőszer főrak-
tára.

Igazságszolgáltatás.

A letartóztatott sztrájkbizottság.
A vasuti sztrájkbizottság letartóztatott tagjait
— Sarlay kivételével — erősen megtörte az

immár egy hét óta tartó fogság. Valamennyien elkeseredetten, türelmetlenül várják szabadulásukat. A védők mindennap meglátogatják őket és biztatják, vigasztalják a kétségbeesett vasutasokat. Leginkább az öt zágrábi vasutas van megtörve, mert ezek szintén családok emberek és a messze távolban levő családtagjaikkal nem érintkezhetnek.

A királyi tábla még mindig nem tűzte ki a határidejét annak, hogy mikor foglalkozik a vasutasok felfolyamodásával. A tanács elnöke Herics Tóth János, az ügy előadója pedig Ráth Endre lesz.

TANUGY.

Képesítő-vizsgálat. A nagyvárad kir. kath. tanítóképzőben az 1903—4-ik tanévre tartandó képesítő-vizsgálatra jelentkezők közül (születési, képezési, erkölcsi, szolgálati és tisztviselői) bizonyítvánnyal felszerelt kérvényeiket az igazgatósághoz nyújtják be 1904 május 20-ig. Jelentkezhetnek: a) tanítójelöltek; b) akik engedélyt nyertek. A megjelenés napja: 1904. május huszonegyediké (24.) reggeli nyolcz órákor, amikor az írásbeli vizsgálat kezdődik. Azok részére, akik előzőleg III. évről osztályvizsgálatot tesznek, 1904. május 19-én írásbeli, 20-án szóbeli magánvizsgálat tartatik. — A vizsgálati díjak: a) az intézet növendékei 20 kor. b) idegenek és magántanulók 40 kor. c) oklevél illeték 2 kor. Nagyvárad 1904. május 2. Az igazgatóság.

TAVIRATOK.

A király Budapesten.

Budapest, május 2. (Saját tud. táv.) Ő felsége este 6 órákor érkezett Budapestre. A pályaudvaron az összes miniszterek fogadták Tisza gróf vezetésével. Ott voltak még Gromon és Serényi államtitkárok, Halmos főpolgármester, Csáky Albin gróf a főrendiház és Perczel Dezső a képviselőház képviselője.

A vonat, melyet Ludvig igazgató vezetett, pont hat órákor robogott be.

A pályaudvaron Halmos főpolgármester üdvözölte a királyt. Ő felsége többeket megszólított, Tiszával beszélgetett, majd Csákyt, Perczelt és Csekonics gróftól szőlította meg.

A király nyitott kocsin hajtattott a királyi palotába.

Jókai gyöngékedik.

Budapest, május 2. (Saj. tud. táv.) Jókai egészségi állapota az utóbbi időben nagyon meggyöngült s most orvosi véleménye szerint napokig nem hagyhatja el ágyát.

Kisiklott vonat.

Kaposvár, május 2. (Saját tud. táv.) A Kaposvárról Gyékényesre induló személyvonat a kijáró váltónál kisiklott. A lokomotív a földbe furódott a szerkocsi és két személykocsi fölébe torlódott s részben összezuzódott, a két kocsiiban 7 utas volt, akik megmenekültek, csupán kisebb sérüléseket szenvedtek.

A harcztérről.

London, május 2. (Saját tud. táv.) A Jalu melletti győzelemről egy újabb Londonból érkező távirat a következő részleteket közli:

Vasárnap reggel 7 órákor kezdtek meg a japán ütegek a tüzelést és fél 8 órákor már az oroszok visszavonultak. A japánok derékig vízbe gázoltak. Mindkét fél részéről tetemes a veszteség, de az oroszok veresége aránytalanul nagyobb. Az oroszok több ágyút és hadifelszereléseket hagytak hátra.

Elgázolt automobil.

Páris, május 2. (Saját tud. távirata.) A Páris-Baseli gyorsvonat egy robogó automobil elgázolt. Az automobilon hatan voltak. Két férfi, két nő, egy gyermek és a kocsivezető. Mindannyian összezuzódtak. Az elgázolás oka az öröngondatlansága, mert a sorompók nem voltak tilosra állítva.

REGÉNYCSARNOK.

ÉVA.

Írta: Sienkiewicz Henrik.

Erre Swiateczki így felelt:

— Ha ma nem is töröm ki a nyakam, de utóvégre is ez az árok lesz a sírom, nekem már mindegy.

Elkezdünk veszekedni.

Ez alatt mély sötétség lett.

Végre elhatároztuk, hogy sorsot húzunk. Megtörtént — Swiateczki húzta a csomót és előre ment.

Elindultunk lassan a hegymeredek mentén. Eleinte meglehetősen széles volt az út, később azonban mindig keskenyebb és ami még rosszabb, az elkorhadt sziklatörmelékek lábunk alatt szétmorzsolódtak.

Amennyire elláthatunk, jobbra és balra mély örvények voltak.

— Én négykézláb mászom, másképpen lehetetlen! — szölt Swiateczki.

Csakugyan másképp lehetetlen volt, négykézláb mentünk, mint a majmok.

Nemsokára tapasztaltuk, hogy ez sem ért semmit. A hegyhát alig oly széles, mint egy nyereg, mi tehát nyeregbe ültünk. Swiateczki elől, én háta mögött és kezünkre előre támaszkodva, ruhánk nagy kárára, előre toltuk magunkat.

Kis idő múlva Swiateczki hangját hallottam:

— Wlodek?

— Mi kell?

— A hegyhátnak vége!

— Hát akkor most mi lesz?

— Ugy látszik, hogy örvény szélén vagyunk!

— Végy egy követ és dobd le, — szöltam, — majd meghalljuk, hogy milyen messzire esik.

Hallottam, amint Swiateczki a sötétben egy szikladarabot keresett és azt mondta:

— Vigyázz, mert ledobom!

Mindketten figyeltünk.

Semmi nesz.

— Nem hallottál semmit? — kérdeztem.

— Nem!

— Dobjál még egyet!

Swiateczki egy nagyobb követ talált és azt ledobta.

Semmi visszhang.

— Az ördögbe! hát nincs itt fenék? — kiabált Swiateczki.

— Nem használ az semmit, — szoltam —
reggelig itt kell ülnünk.

— Hát itt ülünk! — válaszolt Swiatecki,
miközben még egy pár követ eldobált.

Egy óra mulik . . . aztán még egy, ekkor
Swiatecki megszólalt:

— Wlodek! el ne aludj, nincs cigarettád?
Kittűnt, hogy cigarettánk van, de gyufánk
nincs. Kétségbeesztő!

Még alig lehetett egy óra éjfélután.
Köröskörül átláthatatlan sötétség ural-
kodott.

Rövid idő múlva finom eső kezdett szí-
tálni.

Világos volt előttem, hogy mi, kik min-
dig emberek közt voltunk, fogalommal sem bir-
tunk arról, hogy mi a csend. Mert ez csend,
mely körülöttünk volt, valósággal.

Éreztem, mint keringett a vér ereimben
és szívem lüktetése tisztán hallható volt.

Eleinte érdekelt ez a helyzet, amint a
koromsötét éjszakán az örvény szélén, a hegy-
háton ültünk, mint a lovan, ez még a kutya-
bagosi tökfilkóval sem történt meg.

De lassanként aztán hideg lett és ehez
Swiatecki bölcselkedni kezdett:

— Mi ez élet? Azt mondják, hogy mű-
vészet. Pedig dehogya! Az élet egyszerű számár-
ság, a természet tiszta majmolása, ezenfelül meg
alávalóság! Fene egye meg az egész művészetet!
En a Szalont, hová annyi képet küldenek, hogy
azok vásznából az egész világ zsidósága ré-
szére szalmazsákokat készíthetnének, kétzer
néztem meg. És mi volt mindaz? A szotócok
izlése szerinti mulatság, vállalat a zsebek és a
gyomrok megtöltésére. A művészet anarchiája!
Semmi egyéb! Ha a művészet igazi művészet
volna, már rég megütötte volna a guta. Csak
természet létezik. Meglehet azonban, hogy a
természet is csak számárság. Legjobb volna itt
leogni és mindennek vége. Meg is tenném,
csak pálkám volna!

(Folyt. köv.)

Hivatos árfolyamok.

budapesti áru- és értéktőzsdén 1904. máj. 2-án.

| | |
|--|--------|
| Magyar aranyáradék 4% | 118.85 |
| Magyar koronáradék | 97.95 |
| Magyar vasúti kölcsön aranyban 4 ¹ / ₂ % | 89.60 |
| Magyar vasúti kölcsön ezüstben 2 ¹ / ₂ % | — |
| Magyar keleti vasúti államkötvény 1876-ból | — |
| Magyar földtehermentesítési kötvény 4% | 98.50 |
| Italmérési jog megváltási kötvény | 98.50 |
| Horváth szlapon földtehermentesítési kötvény | 2.09 |
| Magyar nyeresémi-sorsjegy-kölcsön | 1.61 |
| Tizsaszabályozás és szegedi sorsjegyek-kölcsön | 99.50 |
| Oszták járadék papirban | 100.25 |
| Oszták járadék aranyban | 119.90 |
| Oszták járadék aranyban | 99.45 |
| Oszták korona járadék | 1.52 |
| Oszták államsorsjegyek | 16.05 |
| Otrák magyarban szk részvény | 755.50 |
| Magyar hitelbankrészvény | 6.40 |
| Oszták hitelintézet részvény | 641.50 |
| Párisi vista | 19.03 |
| 29 frankos arany (Napoleon'dor) | 117.17 |
| Németbirodalmi márka | 239.37 |
| Londoni vista | 95.85 |
| 20 márkás arany | 23.48 |

A szerkesztőség felelős:

Dr. VUCSKICS GYULA.

Hirdetmény.

A

„Nagyváradai Hitelbank Részvénytársaság“
(Kossuth Lajos-utca 10. sz.)

elfogad betéteket könyvecskékre és folyó
számlára:

6 hóig elhelyezett 5%-os kamatot
összeg után fizet.

Előnyös feltételek mellett leszámítol
váltókat.

Jelzalogokra kölcsönöket nyújt.
Értékpapírok, ékszerek és terményekre
előleget ad.

Nagyvárad, 1904. május hó.

789

Az igazgatóság.

E czég

olcsó árakban utólérhetetlen!

Meglepő nagy raktár érkezett

tavaszi czikkekb.

Bámulatos szép kelmék, selymek, gyö-
nyörű kész női fehérneműek ugyszintén
minden

rövidáru czikkben is

nagy raktár van.

Egyben tudatni kívánom a t. vevő-
közönséggel, hogy igen olcsó árban

paplan és madraczok
mérték szerint

lesznek elkészítve, minden hozzávalók
megtekinthetők.

Remek lousin-selymek minden színben,
jó minőség 97 kr. 617

Tisztelettel:

„Amerikai Áruház“,

Nagyvárad, Olaszai, Fő-utca

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

SZENT LÁSZLÓ KÖNYVNYOMDA

Nagyvárad, Apáczai-utca 3. szám

Művek

folyóiratok, hírlapok,
vonalzatok,
gazdasági nyomtatványok,
egyházi, községi
és egyéb
hivatalos nyomtatványok,
körlevelek,
levélborítékok.

Elvállal és készít:

izléses kivitelben
mindennemű

nyomdai munkákat
jutányos árak mellett.

Vidéki rendelések gyorsan és pontosan eszközöltetnek.

Levélfek, számlák, falragaszok,

báli meghívók,
tánczrendek, étlapok,
naplárak,
palaczkfeliratok,
névjegyek,

gyászlapok
stb. a nyomdai szakba
vágó nyomtatványok
készítése.

A lat. és gör. szert. kath. egyházmegyei nyomtatványok

raktára.

Hirdetések felvételnek a kiadóhivatalban.

Kávéház megnyitás.

Van szerencsém a t. közönség b. tudomására hozni, hogy a

BIHAR-kávéházat

megvettem és azt múlt hó 23-án este Mamza Miska zenekara közreműködésével ünnepélyesen megnyitottam.

Naponta kitűnő kávé, mindég friss italok és pontos kiszolgálásról előre is biztosítom a t. közönséget. Kérem b. látogatásukat és maradok

kiváló tisztelettel

Bródi,

kávés.

Hirdetés.

Van szerencsénk a t. közönséget értesíteni, hogy **Nagyváradon**

„Központi Takarékpénztár“ részvénytársaság

bejegyzett cég alatti pénztárunkat folyó évi május hó 2-án, (*Olaszi Színház-u. és Szilágyi Dezső-u. sarok, dr. Adorján-féle házban*) megnyitottuk.

Intézetünk működése kiterjed mindenféle pénztári műveletekre, különösen:

1. Váltók leszámítására.

2. Jelzálogkölesönök nyújtására.
3. Folyó számlai üzletekre.
4. Aruk és értékpapírokra adandó előlegekre.
5. Kereskedők és iparosok számlakövetéseiknek leszámítására.
6. Takarékbetétek kamatozás végett való átvételére 4 $\frac{1}{2}$,%-os kamattal.

Alapításunk alkalmával czélba vett elvet vagyis a legkoulásabb üzletkezelés, gyors és előzékeny eljárásról előre is biztosíthatjuk a t. közönséget.

Nagyvárad, 1904. április 30-án.

A Központi Takarékpénztár részvénytársaság nevében

706

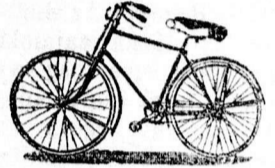
az igazgatóság.

**KALENDA JÁNOS**

varrógép- és kerékpár-raktára

Nagyváradon, Szent László-tér,

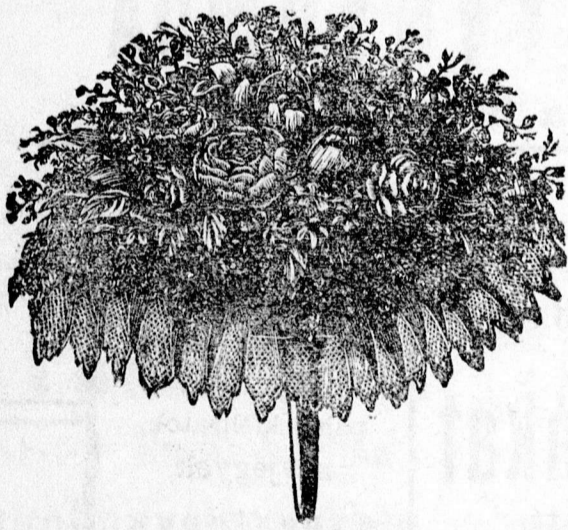
— holdas templom mellett. —

**A legújabb Puch és Helical kerékpárok**

és kerékpár alkatrészek megérkeztek.

Kerékpárok és varrógépek javítása jutányosan eszközöltetik.

Mindennemű varrógépek és varrógép alkatrészek nagy raktára.

**CSOKROK**

Menyasszonyi, koszorúnyi, báli vagy bármely alkalmi, szép berlini papirtartóval 1 frttól 3 frtig. — Csokrok a legfin. kivitelben, finom selyemtartókban, rózsza és kaméliákból 8 frttól 12 frtig, ami ezelőtt 15—20 frtba került. Csokrok a legnagyobb mintájuk, a legújabb párisi minta szerint a legfinomabb selyem, csipke és atlasztartókkal 18—25 frt, ami ezelőtt 40—50 frtba került.

Élő virágokból:

Koszoruk, igen szép, tartós zöldek és szép virágokból diszítve: **1—3 frtig.** — **Babérszörök**, óvál vagy kerek alakban, igen szép virágokból diszítve **2—5—10 frtig.** — **Ficus és Magnolia koszoruk**, a legnagyobb mintájuk, a legértékesebb és legfin. virágok és pálmalombokkal diszítve **10—25 frtig**, ami ezelőtt

35—40 frtba került. A fentirt összes kertészeti tárgyak művirágból 20%-al olcsóbban készítettnek

100.000 drb nemes rózsza. Alacsony törzsű gyöknes (vurczellecht) drbja 20 kr., 100 drb 18 frt. — **Magas törzsű rózsza**, 3—5 láb, 1 drb 40 kr., 100 drb 35 frt. — **100.000 legnemesebb gyümölcsfa** gyönyörű szép koronás fák, melyek már a következő évben teremnek, drbja 35 kr., 100 drb 35 frt.

Szőlő-oltványok: Igyekeztem azon fajokat készíteni, amelyek hazánkban a legjobban tenyésznek és az ismert gomba betegségnek ellentállnak, az oltványok Riparia Portalis, Rupestris és Monticolor Solonis alapon vannak nemesítve.

Lugas és Csemege fajokból zöldoltványok 10 drb 10 fajtában 2 frt, 25 drb 25 fajtában 4 frt 50 kr., 100 drb 15 frt, ugyanazon fajokból. I-ső osztályú gyökeres fásoltványok 10 drb 10 fajtában 3 frt 50 kr., 20 drb 20 fajtában 6 frt 50 kr., 100 drb 25 frt.

Borfajok szintén a legkiválóbb és legbőtermőbb fajok. Erdei gahér, Bihari, olasz Riesling, Mézes fehér, Sár fehér, Furmint, Ba-

kator, Oportó, Hárslevelű, nagy Burgundi, Kövidinka, Szlankamenk Carbonett, Mustos fehér, vegyes borfajok stb. bármelyik fajtából I. osztályú zöldoltvány 100 drb 6 frt 50 kr., 1000 drb 60 frt.

Gyökeres fásoltványok I-ső osztályú 100 drb 12 frt, 1000 drb 100 frt, vegyes borfajok 15 százalékkal olcsóbban.

Élősövénynek a legjobban bevált és ismert óriási nagy tövisű Gledicziát ajánlom 1 éves szép erős rostos gyökérrel 1000 darab 5 frt. Két éves igen erősek 1000 drb 8 frt.

A kertészet összes ágait tartalmazó faj- és árjegyzékkel kívánatra ingyen és bérmentve azonnal szolgál

Sürgöny és levélcím: **Velencei kertésztelep Nagyvárad.**

a várad-velencei műkertészeti és rózsatelep vezetősége Nagyváradon.